

סרטים

הלקה של אלכסנדר

קשה מאוד להבין את הדרכים המיס- תוריות שבהן מגיעים סרטים לישראל. במשך שנים היה שמו של תיאור אנגלוי- פולוס מין שם אכזוטי, מארץ לא כל כך רחוקה - יוון - אבל בלתי מוכר בישראל, ולו רק משום שסרטי עשו רושם בלתי מיסחרי לחלוטין. מי שביקר בפסטיבאלים ידע לספר על פרסים שהוענקו לו, על כישרון יוצא-דופן, על סיגנון מיוחד במינו. לבד משמועות הספיק רק סרט אחד, השיחזור, לעבור ביעף, במיסגרת של שבוע סרטים יוניים, בסינמסק, וזהו. כרטיס כניסה. ההנה עתה, תוך חודש-חודשיים בלבד, מגיעים לארץ שני סרטים המפורסמים ביותר של האיש.

אנגלופולוס מבקר בישראל - הגיבור הופך לסמל

הראשון, מסע השחקנים, שנרכש עלידי ארכיון הסרטים הישראלי, הוצג כבר כמה פעמים בסינמטקים.

זהו הסרט שהפך את אנגלופולוס לפני כשמונה שנים לשם-דבר באירופה, והבטיח לו כרטיס-כניסה לכל פסטיבל סרטים או אירוע-יוקרה קולנועי אחר.

אך כטרם הספיק מסע השחקנים להש- לים את הסיבוב הראשון שלו בארץ, כבר הובא - הפעם להפצה מיסחרית - הסרט שזיכה את הבימאי היווני בפרס אריה הזהב של נצייה לשנת 1980. הסרט הוא אלכסנדר (במקור שמו אלכסנדר הגדול, אך השם קוצר בתרגום לעברית, כדי לא ליצור את הרושם, שמדובר בעלילות אלכסנדר מוקדון). (רוברט רוסן עשה פעם סרט עליו, עם ריצ'ארד ברטון בתפ- קיד הראשי).

לגבי מי שראה כבר את מסע השחקנים, תהיה הצפייה בסרט החדש מלאכה קלה יחסית. הוא לפחות יידע מה צפוי לו, ולא ייקפץ על מושבו בחוסר סבלנות למראה הצילומים הארוכים מאוד, הבלט המורכב של המצלמה, השיטה המיוחדת של עריכה המסרבת לקצר את זמן ההתרחשות, מיבנה התמונות המרהיב, שמעיד על עין של צייר, מיעוט התקריבים, השימוש הרחב

בקולנוע גורדון ליד פסל הראש של אלכסנדר המופיע בתמונת הסיום שלהסרט.

בפולקלור יווני ובהיסטוריה היוונית זה גוון הפוליטי הברור ביותר של הנושא. נושא אקטואלי. מי שמוכן להשלים עם כל אלה, יגלה באלכסנדר סרט מרתק, הן מבחינה חזותית והן מבחינה תכנית. כסרטי הקודמים של אנגלופולוס, גם סרט זה הוא אלגוריה, הוא שוב נשען על אירועים אמיתיים שמהווים את השלד של העלילה, המסקנות שלו ממשכות להיות מכוונות לימים אלה, גם אם הסיפור עצמו מתרחש בעבר.

ואמנם, איזה נושא יכול להיות היום אקטואלי יותר מטרור, מילחמות-שיחזור, שוויון-זכויות בעולם השלישי, השילטון כגורם משחית, והסכנה של הפיכת בני-אדם לאגדות וסמלים, כאשר שמים קץ לחייהם בלא עת.

אין שום ספק כי אלכסנדר שבסרטו של אנגלופולוס הוא סמל. אין הוא מוציא הגה מפיו לכל אורך הסיפור, הוא מתקשט בכובע של שיריון אבירים ורוכב על סוס ואיבד אותה ביום החתונה כאשר נרצחה כשימלת הכלה שלה, הוא מנהל מערכת יחסים מוזרה עם בתו החורגת, המאהבת בו, ככל הנראה ומטפלת בו, אך אינו זוכה לשום תגובה, כי האיש עדיין עובד באדיקות את דמות האם-האשה שמתה. ראש הכנופיה, אלכסנדר עומד בראש כנופיה, אולי של מורדים, אולי של שודדים, הנמלטים מתוך כלא שבאי נידח, חוגרים חזרה את נישקם, חוטפים קבוצה של תיירים בריטיים אשר באו לקבל את פני המאה ה-20 בין תיפארת עתיקות יוון, ומודיעים לשליטנות שלא יחזירו את בני-הערובה עד אשר בעלי הקרקעות הע- שירים לא ישיבו לבני-כפרם את האדמות שנגזלו מהם.

החוגים הנוצצים של יוון, העוסקים במישתים לקראת השנה החדשה 1900, המוכרים את האינטרסים של מולדתם לזרים תמורת בצע כסף, נבוכים, אינם יודעים כיצד להגיב ושולחים את הצבא שירדוף אחרי החוטפים אל תוך ההרים, לכיוון כפר מולדתו של אלכסנדר. עד כאן נראה הכל כתחילה של הת- קוממות עממית, התקוממות שבה מנהיג נועז ורודף צדק משתמש באמצעים חרי- גים כדי לכפות על ממשלתו עשיית צדק זה, ולמנוע ממנה פשיטת-רגל מוסרית. מול הפאר המסונגן של העיר הגדולה, הארמונות המקושטים, הוואלסים הווינאיים והמושגים המעותים של יוון - שיש לה עבר, אבל ההווה שלה אינו קיים כלל -

תיאור אנגלופולוס מביים את אלכסנדר הלוחם הפך לעריץ

מופיע אלכסנדר ממש כרוח האומה הקמה לתחיה מתוך החורבות, חרבו שלופה כדי להחזיר ליוון ולבני העם הפשוט שם את אשר שייך להם. רעל למהפכנים. עד מהרה נוצר מצב קלאסי בנסיבות מסוג זה. אלכסנדר ואנשיו מכותרים בתוך כפר מולדתו על-ידי הצבא, מאיימים לחסל את בני-הערובה אם לא יתמלאו בקשותיהם, כאשר המשא- ומתן בין הצדדים מלווה בכל מיני בדיקות של אופציות צבאיות. אולם מה שמעניין משלב זה והלאה, היא מערכת-היחסים

הנוצרת בין אלכסנדר לכפריים. בשנים שאותן בילה בכלא הצליחו כפריים אלה, בהשפעת מורה נאור ורעיונות מתקרמים שהגיעו מחוגים אנארכיסטיים באיטליה, ליצור קומונה שיתופית - מעין חברה כפרית אידיאלית ושוויונית. תחילה מקב- לת חברה זו את לוחמי-החופש של אלכסנדר בתופים ובחצוצרות, בשימחה ובברכה, כהתגלמות מחודשת של אלכסנדר מוקדון הגדול. אבל לא נדרש זמן רב כדי להבין שאלכסנדר ואנשיו אינם גורסים שהדמוקרטיה היא האמצעי הנכון לניהול

הומרו אנפנונטי בתפקיד אלכסנדר הקומונה הפכה לדיקטטורה

לעריץ צמאדם. מכיוון שיש צורך בליכוד כדי לעמוד מול האויב, דואגים הוא ואנשיו לליכוד זה וסותמים את פיות הסרבנים - כי זה משרת את טובת הכלל. כדי שלא יהיו ספקות בקשר לזהות האוחזים בשיל- סון, נשחטים העדרים של הכפריים מול הרובים השלופים של אנשי אלכסנדר. כך גם צריך להיווצר הועם הדרוש כדי להת- נפל על האויב. עד מהרה הופך הצורך לשלט חשוב יותר ממטרות השילטון, בני-הערובה הבריטיים הופכים קלפים שאיש אינו זוכר עוד למה נועדו, הקר מונה השלווה הופכת מדינה במצור, מני היגה חולה ורודף סיוטי-עבר, קלגסוי מכתיבים את רצונם וכולאים ורוצחים בלי דין ובלו דיין.

הסוף אינו יכול להיות אלא טרגדיה, ובסופה של הטרגדיה נשאת האגדה - פסל סימלי שמפחיד אולי יותר מן האנשים החיים. עד כאן המשל.

את הנמשל אפשר למצוא על כל צעד וישעל, זה יכול להיות היטלר או מוסוליני (סופו של אלכסנדר מזכיר את סופו של הדוגיה), אבל זהו בעצם כל מי שטר רודני באשר הוא, ואלכסנדר הוא, במידה זו או אחרת כל מנהיג-מחחרת, הסבור שזכותו לכפות את השקפותיו על הזולת, וההופך בסופו של דבר את הכפייה לחשובה יותר מן הלחמה.

תדריך

חובה לראות:

תל-אביב - אלכסנדר, האדומים, כלבי הקש, ממאו עד מוצארט, חקירה לילית.

ירושלים - האדומים, פאדרה פאד- רונה, טוראית בנג'מין, מנהטן. חיפה - אהובת הקצין הצרפתי, האדומים, חלף עם הרוח.

תל-אביב

*** ממאו עד מוצארט (מו- סיאון, ארצות-הברית) - הסרט שזכה בפרס האוסקר מביא קטעים מאלפים מביקורו של הכנר אייזק שטרן בסין. המוסיקאי רב-המרץ והמקרין חום אנושי מאזין ומדריך צעירים מוכשרים ומדגים בתוך כך כיצד המוסיקה יכולה לגשר על פערים של יבשות, תרבויות וחינוך רחוי- קים זה מזה.